

+Taskforce KUO Onderzoek

Taskforce KUO Onderzoek
in het kader van het Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016

Rapportage 2014-2015 **Taskforce KUO Onderzoek**

Sectorplan 2012-2016

mei 2015

Deze rapportage werd met zorg samengesteld.
Desondanks kunnen er fouten of onjuistheden in zitten, en pretendeert deze rapportage niet volledig te zijn.
Verbeteringen en opmerkingen kunnen gericht worden aan: Tamara Rumiantsew, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht.
email: tamara.rumiantsew@hku.nl

Mei 2015

Copyright © Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd in enige vorm of op enige wijze zonder schriftelijke toestemming vooraf.

+Taskforce KUO Onderzoek

Taskforce KUO Onderzoek
in het kader van het Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016

Inhoudsopgave

Introductie	4
1. Activiteiten in het jaar 2014 - 2015	5
2. Behaalde resultaten 2014 - 2015.....	7
3. Vooruitblik 2015 - 2016.....	9
BIJLAGEN	11
Programma's en verslagen	22

+Taskforce KUO Onderzoek

Taskforce KUO Onderzoek
in het kader van het Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016

Introductie

De rapportage van het derde jaar van de Taskforce KUO Onderzoek, bestaat behalve uit een korte weergave van de voortgang en diverse bijlagen, tevens uit een gerealiseerde website: www.kuo-onderzoek.nl

In dit derde jaar is volgens de eerder opgestelde agenda vervolg gegeven aan inventarisatie, kennisdeling en het bieden van een structuur voor samenwerking. De website geeft inzicht in wat er onderzoeksinhoudelijk plaatsvindt bij de verschillende lectoraten en de respectievelijke hogescholen en biedt daarmee steeds relevante en recente informatie over onderzoek in de kunsten en aanknopingspunten voor samenwerking. De website is tot stand gekomen op basis van informatieverzameling bij alle lectoren, op basis van een eerder ontwikkeld format (ten behoeve van de publicatie 'Onderzoek en Lectoren in het Kunstvakonderwijs' (2014).

Afstemming en samenwerking, zinvolle gedachtenontwikkeling, en aanzetten tot gedeelde inzichten en begrippenkaders, hebben verder vervolg gekregen doordat een aantal werkgroepen met specifieke onderwerpen aan het werk zijn gegaan. De verslagen van hun werkzaamheden vindt u terug in deze rapportage.

Aan het eind van het derde jaar mag geconcludeerd worden dat het Platform KUO Onderzoek een zinvolle structuur biedt om afstemming, kennisdeling en samenwerking te initiëren, te coördineren en te stimuleren.

Jules van de Vijver, Tamara Rumiantsev

Mei 2015

1. Activiteiten in het jaar 2014 - 2015

In mei 2016 wordt het huidige Taskforce KUO Onderzoek traject afgerond, daarom werd in dit voorlaatste jaar nog eens in cyclisch repeterend proces gekeken naar onze doelen, en welke stappen wij moeten zetten om de uitvoering van het Sectorplan KUO op het gebied van onderzoek tot een goed eind te brengen.

De agenda kreeg gestalte, middels een aantal quotes uit het sectorplan:

"De onderzoeksfunctie is van groot belang (voor het kunstonderwijs) om een bijdrage te leveren aan innovatie, de verdere ontwikkeling van het vakgebied in de praktijk, en om het onderwijs inhoudelijk verder te ontwikkelen. Speciale aandacht is nodig voor doctoraatstrajecten." ¹

"... in landen om ons heen is al veel langer een traditie van verwevenheid van onderwijs en onderzoek in de kunsten. Ons praktijkgestuurd onderzoek is echter teveel versnipperd. Vanuit de lectoraten wordt door de bank genomen nog te weinig samengewerkt. Ook bestaan er nog grote witte vlekken in de creatieve sector waarop nog nauwelijks onderzoek plaatsvindt. Er is kortom nog onvoldoende sprake van een systematische en extern voldoende gelegitimeerde thematische aanpak." ²

"... Het praktijkgestuurd onderzoek (Met praktijkgestuurd onderzoek is hier bedoeld: het onderzoek in en door de kunsten.) beïnvloedt de kunstpraktijk in sterke mate. Het kunstonderwijs zal daarom, in nauwe interactie met de praktijk, zelf invulling moeten geven aan op de praktijk toegesneden onderzoeksprogramma's. Juist door die benadering kan het praktijkgestuurd onderzoek van het kunstonderwijs aansluiten bij de door het Topteam geformuleerde ambitie om te komen tot een vraaggestuurde onderzoeksagenda." ³

Agenda

In 2014-2015 hebben wij de volgende agenda-onderdelen uitgewerkt en over ten dele nieuw geformeerde werkgroepen verdeeld:

1. Als sector komen tot een gezamenlijk antwoord op de legitimatie-vraag: waarom onderzoek in het KUO?
2. Weergave van hoe meer afstemming tussen onderzoeksgroepen in het KUO bereikt kan worden en hoe samenwerking tussen die groepen eruit zou kunnen zien;
3. Onderzoeken welke relatie er is van KUO onderzoek met (Nederlands) innovatiebeleid en de creatieve industrie;
4. Mogelijkheden voor een derde cyclus gerelateerd aan kunstonderwijs bestuderen (passend bij het hbo-kunstonderwijs en in relatie tot de internationale omgeving);
5. Aspecten van kwaliteitszorg, ook d.m.v. peer assessment (vanaf 2013-2014 bestaande werkgroep).

In dit derde Taskforce jaar, 2014-2015 vonden er twee Platformbijeenkomsten plaats:

- 25 november 2014
- 9 april 2015

De eerste bijeenkomst had een agenderend en taakstellend karakter en de tweede bijeenkomst was rapporterend en evaluerend van aard.

¹ Focus op toptalent, Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016, HBO-raad, 5 juli 2011, p. 15

² Ibid., p. 24

³ Ibid., p. 25

Tijdens de bijeenkomst van 25 november werd gezamenlijk vastgesteld welke resultaten dit jaar behaald zouden moeten worden en wie wat gaat doen. Tijdens deze bijeenkomst werden nieuwe werkgroepen geformeerd.

De bijeenkomst op 9 april stond in het teken van terugrapportage van de werkgroepen, het bespreken van de gezamenlijke tekst over onderzoek in het kunstonderwijs (bijlage 2), en daarnaast werd een deel van de dag besteed aan de totstandkoming van vragen voor de Nationale Wetenschapsagenda, i.s.m. het Platform Creatieve Industrie (zie bijlage 4).

2. Behaalde resultaten 2014 - 2015

Ten aanzien van de eerder genoemde agenda-onderdelen, wordt in dit hoofdstuk uitgewerkt wat er per onderdeel in het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden en is gerealiseerd. Het betreffen de volgende punten:

1. Als sector komen tot een gezamenlijk antwoord op de legitimatie-vraag: waarom onderzoek in het KUO?
2. Weergave van hoe meer afstemming tussen onderzoeksgroepen in het KUO bereikt kan worden en hoe samenwerking tussen die groepen eruit zou kunnen zien;
3. Onderzoeken welke relatie er is van KUO onderzoek met (Nederlands) innovatiebeleid en de creatieve industrie;
4. Mogelijkheden voor een derde cyclus gerelateerd aan kunstonderwijs bestuderen (passend bij het hbo-kunstonderwijs en in relatie tot de internationale omgeving);
5. Aspecten van kwaliteitszorg, ook d.m.v. peer assessment.

Deze punten werden ten dele uitgewerkt en zullen in het volgende jaar vervolg krijgen en tot een conclusie worden gebracht. Daarom krijgen alle punten aandacht in het volgende hoofdstuk (Vooruitblik 2015 - 2016).

ad. 1. Als sector komen tot een gezamenlijk antwoord op de legitimatie-vraag: waarom onderzoek in het KUO?

Tijdens de eerste Platformbijeenkomst op 25 november 2014 heeft een uitgebreide discussie geleid tot een inventarisatie van punten die onderdeel zouden moeten zijn van een sectoraal antwoord op deze vraag. De deelnemers hebben gevraagd om bijstelling de eerder opgestelde tekst die is opgenomen in de publicatie *Onderzoek en Lectoraten in het Kunstvakonderwijs*. Hierbij werden de volgende punten geopperd:

- a) Wat is artistiek onderzoek?
- b) Binnen dit onderzoek is er een breed palet; wat is daarin de bandbreedte en welke methodologiën en tradities zijn aanwezig?
- c) Onderzoek staat bij ons in de driehoek onderwijs - beroepspraktijk - onderzoek. Blijf de bijzondere positie van onderzoek in de kunsten benadrukken; het is praktijkgericht, in nauwe aansluiting met de beroepspraktijk;
- d) Lectoraten zijn geen doel maar middel; wat is de missie van lectoraten? Dat is onderzoek te doen binnen kunstvakonderwijs. Daarnaast: de kunstlectoraten zijn de denktanks voor de toekomst van kunsten, design en de creatieve sector in Nederland;
- e) Antwoord geven op de vraag hoe artistiek onderzoek zich tot wetenschappelijk onderzoek verhoudt;
- f) Multidisciplinariteit binnen ons onderzoek;
- g) De relatie met de buitenwereld;
- h) Een formulering zoeken waarin kunstpraktijk/kunst- en ontwerppraktijk/performatieve kunst gestalte wordt gegeven;
- i) Een formulering zoeken voor professionaliteit;
- j) Duidelijk maken waarom onderzoek in de kunsten bestaat en zinvol is.

De afronding van een sectorale tekst is geagendeerd voor volgend jaar (zie bijlage 2).

ad. 2. Weergave van hoe meer afstemming bereikt kan worden en hoe samenwerking eruit zou kunnen zien:

Eén van de initiatieven om invulling te geven aan dit agendapunt, is om een gezamenlijke Dag van het Onderzoek te organiseren. De werkgroep die zich met dit onderwerp heeft beziggehouden stelt voor om tijdens zo'n dag best practices aan elkaar te presenteren, en daarbij zou het thema 'kenniskring' onderdeel kunnen vormen van het programma. De werkgroep heeft ter inventarisatie een enquête doen rondgaan over het onderwerp kenniskring. In de bijlagen is het verslag van deze werkgroep opgenomen (zie bijlage 3).

Besloten is, tijdens de bijeenkomst van 9 april jl. dat er in 2015 - 2016 zowel een interne als een externe Dag van het Onderzoek georganiseerd zal worden. Deze laatste dag zal samenvallen met de afronding van de werkzaamheden van de Taskforce KUO Onderzoek (zie ook bijlage 3).

Tevens werd in het kader van afstemming de website kuo-onderzoek.nl gerealiseerd. Inmiddels hebben lectoraten en hogescholen de opgenomen informatie geüpdatet. Behalve informatie over onderzoek en lectoraten, bevat de website ook een beveiligd gedeelte waar de Taskforce-deelnemers kunnen inloggen om bijvoorbeeld documenten te downloaden en contact-informatie te raadplegen.

ad. 3. Onderzoeken welke relatie er (vanuit KUO onderzoek) is met (Nederlands) innovatiebeleid en de creatieve industrie:

Dit onderdeel werd niet specifiek onderzocht door een werkgroep, maar kreeg aandacht in het kader van de formulering van vragen voor de Nationale Wetenschapsagenda. Op 9 april werd de helft van de Platformbijeenkomstdag aan dit onderwerp besteed. HKU was samen met AHK leidend in het proces van vraagontwikkeling. Daarom vonden zowel de voorbereidende bijeenkomst als de NWA bijeenkomst plaats in Utrecht. Door de aard van de NWA-opdracht kregen innovatiebeleid en de creatieve industrie veel aandacht. Een redactiecommissie kwam als voorbereiding op de bijeenkomst tot een aantal thema's. Op de bijeenkomst van 9 april hebben werkgroepen vanuit de taskforce per thema, vragen binnen die thema's gemaakt, en vervolgens zijn door alle deelnemers uit al die vragen met behulp van een aantal criteria tien vragen geselecteerd. Na de themabijeenkomst zijn deze vragen door de redactiecommissie geredigeerd en van een uitleg en kernwoorden voorzien op basis van de gesprekken in de werkgroepen en tijdens de selectie. De tien vragen die werden opgesteld in het kader van de NWA zijn terug te vinden in de bijlagen (zie bijlage 4).

ad. 4. Mogelijkheden van een derde cyclus bestuderen (passend bij het hbo-kunstonderwijs en in relatie tot de internationale omgeving):

De werkgroep die dit thema onderzocht acht het van belang dat de sector een stelling inneemt met betrekking tot de derde cyclus, met name ook ten opzichte van het buitenland. De werkgroep heeft zich met verschillende vragen bezig gehouden, zoals: Hoe kunnen we excellent onderzoek en excellente onderzoekers aan ons binden? Wat is ons idee m.b.t. het aanbieden van PhD onderwijs? Kunnen we bestaande initiatieven bundelen, kunnen we die inventariseren, kunnen we daarin samenwerken?

Deze werkgroep zal binnen het Platform een coördinerende rol spelen, in eerste instantie t.b.v. een inventarisatie van relevante activiteiten, en vervolgens om te kijken hoe hierin door hogescholen kan worden samengewerkt. Relaties met universiteiten zullen meer bestuurlijke aandacht gaan krijgen. Tevens zal bestuurlijk nader bestudeerd worden in hoeverre wij als sector bekostigde PhD plaatsen kunnen verwerven, in relatie tot de ontwikkelingen in het BaMa-bestel binnen de kunsten.

ad. 5. Aspecten van kwaliteitszorg, ook d.m.v. peer assessment:

Door de werkgroep *Peer assessment* is een enquête toegestuurd aan alle hogescholen; hierop is weinig respons gekomen. Het verzoek om deze in te vullen werd twee keer herhaald, wat leidde tot twaalf reacties totaal (een derde van alle KUO lectoraten) en daarmee tot een overzicht van met welke *peers* deze lectoraten samengewerkt hebben.

De huidige inventarisatie is terug te vinden in bijlage 5.

3. Vooruit blik 2015 - 2016

Van de in 2013-2014 opgestelde agenda zijn er verschillende punten die in 2015 - 2016 aandacht zullen krijgen, ofwel omdat ze nog niet aan de orde konden komen, ofwel omdat deze punten nog tot een afrondende collectief gedeelde conclusie moeten worden gebracht.

De volgende punten zullen in 2015-2016 aandacht krijgen:

1. Als sector de gezamenlijk ontwikkelde visie en definities met betrekking tot het belang en de aard van onderzoek in het KUO verder verscherpen en uitwerken;
2. Weergave van hoe meer afstemming tussen onderzoeksgroepen bereikt kan worden, waarbij zowel de overlappingen als de blinde vlekken in het onderzoekslandschap aandacht dienen te krijgen en hoe samenwerking tussen onderzoeksgroepen eruit zou kunnen zien, met name ook tussen verschillende onderwijsinstellingen en de vorming van een gemeenschappelijk begrippenkader en definities, waaronder een operationele definitie van kenniskringen & de ontwikkeling van aanbevelingen ter bevordering van de link tussen theorie en praktijk;
3. Het leggen van verbanden van KUO onderzoek met (Nederlands) innovatiebeleid en met de creatieve industrie;
4. Versterking van de derde cyclus door inventarisatie van opties (ook internationaal), door afspraken inzake betere interne afstemming en door het onderzoeken van opties voor beurzen;
5. Aanbevelingen geven over aspecten van kwaliteitszorg, ook d.m.v. peer assessment.

ad. 1. De sectortekst wordt door de deelnemers verder bijgesteld conform de eerder opgestelde items.

ad. 2. Een instrument voor afstemming en samenwerking is de Dag van het Onderzoek: de eerste dag zal in november 2015 plaatsvinden, bij HKU. Deze dag is gericht op de deelnemers aan de taskforce en hun onderzoeksgeïnteresseerde collega's. Hier worden praktijken van onderzoek in de kunsten met elkaar gedeeld; het zal niet alleen gaan over de onderwerpen maar ook hoe die onderwerpen ingebed zijn in de onderzoekspraktijk. Het is inspiratie overdragen: wat zijn we aan het doen, en dan hoe hebben we dat gedaan? We zijn te weinig onderling op de hoogte wat we in onderzoek doen en hoe we dat doen. Deze interne dag zal samenvallen met de Platform-bijeenkomst van 20 november 2015 gericht op de platformagenda voor 2016.

Tijdens een tweede dag van het onderzoek, samenvallend met de Platformbijeenkomst op 15 april 2016 zullen we ons naar buiten toe presenteren. Deze bijeenkomst vormt dan tevens de afsluiting van de Sectorplan periode. We zullen met stakeholders in gesprek gaan over onderzoek in de kunsten. Ten grondslag aan een presentatie naar buiten toe, ligt de vraag hoe kunnen wij ons als sector sterk profileren? Als KUO zijn wij ons vaak onvoldoende bewust van de interesse die er is van buiten af; een duidelijker en stelliger profilering zal kunnen bijdragen aan concretisering van die interesse.

Een mogelijk thema voor de afsluitende bijeenkomst in april 2016 is "Transformatie" (in kunst en samenleving).

ad. 3. Door de NWA heeft de relatie met de creatieve industrie al meer gestalte gekregen; deze contacten zullen geïntensiveerd worden in voorbereiding op de afsluitende bijeenkomst in april 2016. Daarnaast zullen we inventariseren welke KUO lectoraten zich al bezighouden met de creatieve industrie, en het reeds bestaande overleg met het Platform Creatieve Industrie, alsmede coördinatie van en afstemming met lectoraten en expertisecentra die zich hiermee bezighouden, verbeteren.

ad. 4. In 2015-2016 zal bestuurlijke actie op dit gebied vorm krijgen en zal de werkgroep bestaande activiteiten coördineren.

ad. 5. Hogescholen zullen opgeven welke peers zij in de lectoraten betrekken en hoe dit wordt gedaan..

Tot slot zal verdere oriëntatie plaatsvinden op het gebied van subsidiemogelijkheden voor onderzoek in de kunsten (Creative Europe, Horizon 2020, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, NWO en SIA-Raak), op de internationale context, en op samenwerking tussen 'kuo' en 'niet-kuo' lectoraten.

Naast bovenstaande onderwerpen, werden door de deelnemers de volgende onderwerpen voor bespreking in het Platform voor de komende jaren aangereikt:

- Het blijven uitwisselen van methodes van onderzoek en van onderzoekservaringen waaronder presenteren van best practices;
- De inbedding van onderzoek in kunstonderwijs: bij opstellen van profielen voor nieuwe docenten niet alleen over onderwijs maar ook over onderzoek afspraken maken van incidenteel naar structureel. Waarbij ook het opleidingsniveau van de docent aan de orde komt (minimaal master ivm onderzoeksvaardigheid?)
- De koppeling van onderzoek en onderwijs verdient meer aandacht in de taskforce en zou nadrukkelijker op de agenda geplaatst mogen worden.
- De duurzaamheid van lectoraten: tijdelijke aanstellingen van lectoren zorgen vaak voor stopzetten belangrijk onderzoek - hoe kunnen we dit veranderen?
- De relatie met de Academie van Kunsten van de KNAW;
- Het thema 'smart industries' moet ook door vanuit bestaande of nieuwe kunstlectoraten een invulling krijgen omdat het verbonden is met belangrijke aspecten van design (met name product- interieur- en mode-ontwerp) en van nieuwe media. Het is mogelijk dat er een topteam Smart Industries in Nederland komt. Hierop moeten wij anticiperen en het onderzoeksveld niet uitsluitend aan de TU's overlaten. Eventuele samenwerkingen zoals beoogd via de recente co-creatiedag Research through Design kunnen daarbij de aandacht krijgen
- De aansluiting met onderzoek dat binnen de creatieve industrie plaatsvindt.
- De verbinding met andere lectoraten/expertisecentra in HBO te versterken, onder meer door best practises te verzamelen en ervaringen te delen.
- Mogelijke incentives voor het functioneren van werkgroepen:
 - er wordt een budget gecreëerd (vanuit Vereniging Hogescholen) en taken worden benoemd op omvang, tijdpad en beoogd resultaat. De bewaker van dit proces dient wel enig gewicht/gezag te hebben (geduld en aandringen).
 - de taskforce benoemt een nationale kenniskring KUO onderzoek. Daar komt per KUO-lectoraat één deelnemer in. Een lector of een kenniskringlid. Van die persoon wordt een inzet verwacht van 64 uur per jaar (32 uur bijeenkomsten en 32 uur overig). Alle KUO-lectoraten dragen aldus evenredig bij, dus geen kosten, maar wel verantwoordelijkheden.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Tabel lectoraten per mei 2015

Domein	Hogeschool	Lectoraat	Lector
Architectuur	AHK	Design in Urbanism	Ton Schaap
Architectuur	AHK	Foodscapes	Prof. Dr. Han Wiskerke
Architectuur	Fontys	Stedelijke Strategieën	Dr. Ir. Marc Glaudemans
Architectuur	6 Academies van Bouwkunst	Future Urban Regions	Eric Frijters
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	AHK	Cultureel Erfgoed	Dr. Riemer Knoop
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	AHK	Cultureel Erfgoed	Dr. Hester Dibbits
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	ArtEZ	Theorie in de Kunsten	Dr. Peter Sonderen
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Avans	Autonoom Maken in kunst en ontwerp	Dr. Sebastian Olma
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Design Academy	City and Countryside	Dr. David Hamers
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Fontys	Kunstpraktijk in de Samenleving	Dr. Pascal Gielen
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Gerrit Rietveld Academie	Kunst en Publieke Ruimte	Dr. Jeroen Boomgaard
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Hanzehogeschool	Image in Context	Dr. Anke Coumans
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	HdK	Onderzoek in de Kunsten	Dr. Henk Borgdorff
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	HdK	Kunsttheorie en de Artistieke Praktijk	Dr. Janneke Wesseling
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	HKU	Artistiek Onderzoek	Dr. Henk Slager
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	HR	Cultural Diversity	Nana Adusei-Poku
Artistiek Onderzoek, Theoretische reflectie, Kunstpraktijk	Zuyd Hogeschool	Autonomie en openbaarheid in de Kunsten	Dr. Ruth Benschop
Beeldende Kunsten, Mode, Vormgeving	ArtEZ	Modevormgeving	Drs. José Teunissen
Film	AHK	Film	Drs. Mieke Bernink
Kunst & Economie	ArtEZ	Kunst, Cultuur en Economie	vacature
Kunst & Economie	Design Academy	Strategic Creatvity	Dr. Bas Raijmakers
Kunst & Economie	HKU	Creative Economy	vacature
Kunst & Economie	HR	Creative Business	Prof. Dr. Paul Rutten
Kunst & Economie	INHolland	Strategic Development in Creative Business	Rudy Snippe
Kunst & Educatie	AHK	Kunst & Cultuureducatie	Dr. Folkert Haanstra
Kunst & Educatie	ArtEZ	Kunsteducatie	Dr. Jeroen Lutters
Kunst & Educatie	HKU	Muzische Professionalisering	Bart van Rosmalen
Kunst & Educatie	Windesheim	Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken	Dr. Jeroen Lutters
Kunst & Techniek	Avans	Mensgericht Creëren in kunst en ontwerp	vacature
Kunst & Techniek	Hanzehogeschool	Popular Culture, Sustainability & Innovation	Dr. Anne Nigten
Kunst & Techniek	HKU	Play Design & Development	Dr. Marinka Copier
Kunst & Techniek	HR	Communication in a Digital Age	Dr. Florian Cramer
Kunst & Techniek	HR	Revolutie van de Maakindustrie	Dr. Peter Troxler

Kunst & Techniek	Zuyd Hogeschool	Technology Driven Art	Peter Missotten
Muziek	AHK	Muziek	Dr. Michiel Schuijer
Muziek	Hanzehogeschool	Lifelong learning in music	Dr. Rineke Smilde, Dr. Evert Bisschop Boele
Muziek	HKU	Muziekontwerp	Dr. Jan IJzermans
Podiumkunsten	AHK	Podiumkunsten in transitie	Drs. Marijke Hoogenboom
Podiumkunsten	HKU	Performatieve Maakprocessen	Drs. Nirav Christophe

Bijlage 2

Onderzoek in het kunstvakonderwijs

Onderstaande tekst betreft nog steeds een concept-tekst. Hier wordt verder aan gewerkt in 2015-2016 onder meer naar aanleiding van de aanvullende commentaren (zie onder de tekst).

Over de decennia heen is artistiek gedreven onderzoek een kernwoord voor de kunstpraktijk geworden. In beeldende kunst, in ontwerpen, in podiumkunsten, in kunsteducatie speelt onderzoek een steeds belangrijker rol. Dit proces loopt parallel aan de ontwikkeling dat filosofie en geesteswetenschappen de kunsten als gelijkwaardige vorm van kritisch onderzoek beschouwen en daarom in projecten steeds meer met kunstenaars samenwerken, in plaats van slechts over hen te reflecteren. In een toenemend aantal domeinen, zoals technologie, zorg en zakelijke dienstverlening, staan 'ontwerponderzoek' en 'design thinking' voor de integratie van artistiek ontwerp in het onderzoek en de ontwikkeling van diensten en producten in plaats van 'design' als louter de afwerking van een ontwikkeld product. In maatschappelijk en educatief werk wordt, in onderzoek en in de praktijk, artistieke performance en kunsteducatie integraal betrokken en steeds meer als nieuwe methodologie beschouwd. De rol van de kunstenaar verandert hierdoor in toenemende mate naar die van artistiek praktijkonderzoeker; een kunstenaar die onderzoek in en door middel van kunst doet. Er is daarom een urgente behoefte aan onderzoek als integraal, deskundig verzorgd onderdeel van het kunstvakonderwijs. De op deze ontwikkeling gestoelde behoefte aan onderzoek als integraal, deskundig verzorgd onderdeel van het kunstvakonderwijs wordt door kunstlectoraten geborgd. Door de nieuwe vormen van artistiek ontwerponderzoek is er behoefte aan nieuwe verbindingen. Met gevestigde wetenschappelijke onderzoeksdisciplines en methodologieën: cultuurwetenschappelijk, maatschappelijk, economisch en technologisch. En met alle mogelijke partijen waarmee de kunsten kunnen samenwerken aan vernieuwingen die verder gaan dan nieuwe producten en diensten alleen: *Artists and designers don't just solve problems, they reframe questions*. In deze ontwikkelingen vervullen de lectoraten in het kunstvakonderwijs de initiërende en centrale rol. In deze ontwikkelingen vervullen de lectoraten in het kunstvakonderwijs de initiërende en centrale rol.

Avans:

Het is belangrijk te onderkennen dat onderzoek in de kunst een eigen identiteit heeft. De leden van de Taskforce onderkennen en voelen die identiteit en in discussies worden veel deelaspecten ervan benoemd. Het is nu zaak die identiteit in het komende jaar ook te expliciteren zodat ze als basis kan dienen voor onderzoeksbeleid. In die identiteit moet het multi-disciplinaire karakter van de kunstsector nadrukkelijk (en als kracht?) zichtbaar zijn.

AHK:

Een missietekst vinden wij nuttig als die communicatief is, begrijpelijk voor mensen van buiten het KUO, generiek gesteld en ruimte openhoudt voor verschillende opvattingen en vormen van onderzoek. De huidige concepttekst vinden wij daar geen goed voorbeeld van.

Hanzehogeschool:

Wat ons zorgen baart is dat in de tekst gesuggereerd wordt dat lectoraten in het kunstvakonderwijs per definitie artistiek onderzoek als hun kerntaak zien en dat andere 'gevestigde' wetenschappelijke disciplines slechts in beeld komen als er vanuit artistiek onderzoek nieuwe verbindingen gelegd moeten worden. Dat is wat mij betreft een ongewenste inperking van de gewenste breedte van het onderzoekspalet in het kunstvakonderwijs. Het kunstvakonderwijs heeft behoefte aan goed praktijkgericht onderzoek; dat kan artistiek onderzoek zijn maar elke andere vorm van praktijkgericht onderzoek die het kunstvakonderwijs ten goede komt lijkt ons even welkom.

⁴ Rosanne Somerson, directeur The Rhode Island School of Design

Bijlage 3

Praktijken van onderzoek in de kunsten // Practices of research in the arts

Begrip: van kenniskring naar onderzoeksgroep?

Het is lastig te achterhalen waar het begrip kenniskring vandaan komt en hoe het precies gemunt werd. Waarschijnlijk is voor dit begrip gekozen om aan te geven dat de kennis die ontwikkeld wordt diverse kringen raakt. De lectoraten richten zich immers zowel op de hogeschool als op bedrijven en instellingen buiten de hogeschool. Deze verschillende kringen ontmoeten elkaar en doen gezamenlijk onderzoek of hebben beide belang bij onderzoek. De daardoor ontwikkelde kennis circuleert en raakt doelbewust meerdere groepen en of belanghebbenden. De kring draait dus om kennis. Bij universiteiten wordt het begrip niet gebruikt terwijl daar ook sprake is van meerdere belanghebbenden. Hier volstaat men over het algemeen met het begrip *onderzoeksgroep* of een verwante term zoals *research team*. Kenniskring is bovendien lastig te vertalen in het Engels, zoals velen al gemerkt hebben. *Knowledge circle* kom je wel eens tegen maar het klinkt toch een beetje merkwaardig. Daarom wordt steeds vaker voor *research group* gekozen. Met deze vertaling zie je overigens ook dat de Angelsaksische wereld geen of nauwelijks principieel onderscheid maakt tussen academisch onderzoek en meer praktisch gericht onderzoek. In zoverre is het begrip kenniskring een weliswaar fraaie Nederlandse uitvinding die echter net als de inmiddels opgeheven titel doctorandus nauwelijks internationaal weerklank heeft. Ons voorstel zou dan ook zijn om niet langer van kenniskringen te spreken maar van onderzoeksgroepen of 'research groups' zodat de gebruikte nomenclatuur meer universeel van aard wordt. De naamgeving is echter niet waar we het nu over willen hebben, hoewel er wel een zekere relatie bestaat. We willen vooral aandacht besteden aan de rol en taak van de kenniskring. We hebben gemerkt dat de lectoren of lectoraten hieraan in de loop van de jaren op diverse wijzen invulling hebben gegeven. We willen hier graag meer duidelijkheid over en zicht op hebben zodat we in de eerste plaats van elkaar kunnen leren ('interesting practices') en in de tweede plaats elkaar beter leren kennen in onze onderzoeksbewegingen en –methodes.

We hebben inmiddels een vragenlijst doen rondgaan naar de diverse lectoren. We hebben daar 12 reacties op gehad zodat er een beperkt beeld ontstaat op de vraag wat de belangrijkste doelen van een kenniskring zijn, uit hoeveel leden deze bestaat, hoeveel fte er ongeveer voor staat per kenniskringlid en nog zo wat vragen. Wat niet zo goed naar voren komt maar waar we ook wel nieuwsgierig naar zijn is de vraag op welke wijze onderzoek georganiseerd wordt. Door de toename van externe financiering via Raak et cetera ontstaan er namelijk diverse vormen van onderzoeksgroepen. Hier wordt in de antwoorden soms naar verwezen maar de indruk bestaat dat deze externe financiering steeds belangrijker wordt en consequenties heeft voor het functioneren van de kenniskring.

In het algemeen wordt de kenniskring nog steeds als een belangrijk middel gezien om onderzoekers bij elkaar te brengen, een kritische omgeving te bieden, discussies te entameren als peer review en/of tot bijscholing (in mindere mate) te dienen. De vraag of gepromoveerden belangrijk zijn voor een kenniskring wordt bevestigd maar is vrijwel nooit een eis. Wat we wel kunnen afleiden is dat ervaring in onderzoek sterk kan verschillen. In zoverre kunnen we zeggen dat de meeste kenniskringen gebaat zijn bij een mix van ervaren onderzoekers en minder ervaren onderzoekers. De frequentie van bijeenkomsten is doorgaans 1 x per maand, hoewel sommige kenniskringen nooit bij elkaar komen maar er een op een contact is met de leden of dat het idee van de kenniskring helemaal niet gebruikt wordt en er alleen sprake is van een onderzoeksgroep die (op tijdelijke basis) aan een project werkt. Toch overheerst het idee dat de kenniskring een goede plek of manier is om de diverse onderzoekers en onderzoek aan elkaar bekend te maken en te bespreken. In zoverre is er sprake van kennisdisseminatie en peer review. Het aandeel interne leden is gemiddeld 75%, rest is extern.

Soms worden er namen aan kenniskringen toegekend om de herkenbaarheid van het onderwerp/thema aan te geven. Meestal is er sprake van 1 kenniskring.

De fte's die toegekend worden zijn ook afhankelijk van externe financiering. Wanneer er alleen sprake is van interne financiering loopt de fte uiteen van grofweg 0,05 tot 0,4 fte. Ongevraagde advies is dat dit minimaal 0,2 fte zou moeten zijn. De meeste lectoraten hebben een interne financiering van rond de 2 fte.

Met deze vragenlijst hebben we gepoogd, zoals gezegd, een beeld te krijgen hoe onderzoek georganiseerd wordt en wat de reguliere middelen daar voor zijn. We hebben deze vragen vooral ook gesteld om voor een eerder besproken *Dag van het Onderzoek* duidelijkheid te krijgen welke vormen van onderzoek er gedaan worden zodat helder kan worden wie we waar voor willen uitnodigen. Zo blijkt er onderzoek gedaan te worden door onervaren onderzoekers, door gepromoveerde onderzoekers en door promovendi; wordt onderzoek intern gefinancierd of met behulp van externe geldbronnen. Dit heeft consequenties. We willen daarom voorstellen om de verscheidenheid van onderzoek mee te nemen. De naam verandert dan ook in *praktijken van onderzoek in de kunsten*. Hiermee komt tot uitdrukking dat er diverse onderzoekspraktijken zijn en dat de praktijk van onderzoek zelf een belangrijk element is. De rol, de taak, en de werkwijzen van kenniskring/onderzoeksgroep/associatie/etc komen centraal te staan en zullen in de presentaties meegenomen worden.

Waar:

De eerste keer zal plaatsvinden bij de gastheer van de Taskforce, de HKU.

Wanneer:

midden oktober 2015 (*NB! inmiddels verplaatst naar 1e Platformbijeenkomst op 20 november 2015*)

Procedure:

De werkgroep *praktijken van onderzoek in de kunsten* neemt het voortouw en nodigt zes lectoren uit, verspreid over diverse disciplines. Elke lector nodigt daarop een onderzoeker uit die verbonden is aan zijn of haar kenniskring en die zo mogelijk tevens les geeft aan de betreffende hogeschool, met het verzoek een presentatie van max. een half uur voor te bereiden over diens onderzoek. De lector koppelt dit terug aan de werkgroep.

Vorm:

De vorm waarin een presentatie wordt gegeven is vrij. Benodigde apparatuur en dergelijke moet met de organiserende hogeschool afgestemd worden.

Inhoud:

De inhoud van de voordrachten betreft het lopende of (niet meer dan een jaar geleden) afgesloten onderzoek van het kenniskringlid waarbij in het bijzonder aandacht wordt besteed aan de situering en aard van het onderzoek.

Aantal:

Er is plaats voor 2 x 3 presentaties van een half uur gevolgd door een gezamenlijke discussie van een uur (of na afloop van elke presentatie 20 minuten discussie).

Doelgroep: de lectoren en twee genodigden per lector en presentator. (15 lectoren + 30 genodigden, 6 presentatoren + 12 genodigden = 63) Daarnaast nog gasten uit andere netwerken.

Verloop van de dag:

10.00-10.30 inloop

10.30-10.45 introductie op de dag

10.45-11.15 eerste presentatie

11.15-11.45 tweede presentatie

11.45-12.15 derde presentatie

12.15-13.15 discussie overgaand in lunch

13.15-14.00 lunch

14.00-14.30 vierde presentatie

14.30-15.00 vijfde presentatie

15.00-15.30 zesde presentatie

15.30-16.30 discussie en afsluiting

Na afloop kan geëvalueerd worden of we dit jaarlijks (of twee keer per jaar) willen herhalen.

namens de werkgroep,

Peter Sonderen

Lector *Theorie in de kunsten* ArtEZ

Bijlage 4

Vragen, ingediend door sectoren Kunsten en Creatieve Industrie, ten behoeve van de Nationale Wetenschapsagenda

Vraag 1

Hoe kan onderzoek in en door kunst en ontwerp op zo'n manier worden gepresenteerd en uitgedragen dat het als bron van kennis wordt gezien en benut?

Uitleg

In kunst- en ontwerppraktijken zijn kennis en ervaring over onszelf en de wereld belichaamd. Niet-propositionele vormen van kennis zijn wetenschappelijk actueel in onder andere cognitiewetenschappen, fenomenologie, visuele antropologie en 'sound studies'. Kunst- en ontwerppraktijken zijn bij uitstek het domein om belichaamde vormen van kennis en ervaring kennistheoretisch en methodologisch te onderzoeken. Daarmee vindt de wereld van kunst en vormgeving ook (weer) aansluiting bij academia. De vraag biedt de mogelijkheid dit onderzoeksgebied – dat in aanleg aanwezig is – in Nederland te ontplooiën.

Kernwoorden: Kunsten, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Kennistheorie, Belichaamde kennis.

Vraag 2

Op welke wijzen creëren kunstenaars en ontwerpers concreet kenbare en ervaarbare perspectieven op hoe mensen zich verhouden tot de wereld?

Uitleg

De vraag betreft zowel praktijkgericht als fundamenteel onderzoek naar de relatie tussen esthetische ervaring, kennisproductie en morele waarden/ ethische stellingnames. Het doelt er op beter in het vizier te krijgen hoe artefacten – beelden, ontwerpen, installaties, composities, opvoeringen e.d. – het zicht van mensen op wie zij zijn en hoe zij zich verhouden tot de wereld en tot anderen kan verrijken en verdiepen. Onderzoek hiernaar sluit aan bij de agenda van het hoger kunstonderwijs en doelt op een versterking van de reeds internationaal vooraanstaande positie van de kunst- en ontwerppraktijk in Nederland.

Kernwoorden: Kunsten, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Esthetische ervaring, Ethiek, Kunstonderwijs.

Vraag 3

Is de werkwijze die kunstenaars en ontwerpers hanteren van waarde voor innovatie in andere sectoren?

Uitleg

Kunstenaars en ontwerpers hebben in het verleden bijgedragen aan het signaleren en oplossen van maatschappelijke problemen en zijn een stimulans geweest voor innovatie in alle sectoren. Gebeurde dat door een bijzondere methode van creatie of was dat alleen een effect van het gerealiseerde werk? Gebeurde dit met opzet, per ongeluk of doordat anderen met het resultaat ervan aan de slag gingen? Artistieke maakprocessen, maakmethoden en resultaten worden geanalyseerd in hun werkzaamheid en relevantie voor de vragende context van buiten de kunsten.

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Creatieve maakprocessen, Cocreatie, Human capital, Innovatie.

Vraag 4

Hoe meten we de bijdrage van creativiteit aan innovatie? Is creativiteit onder kunstenaars en ontwerpers iets anders dan in andere beroepen, oftewel: wat is creativiteit?

Uitleg

Is creativiteit van kunstenaars en ontwerpers aantoonbaar van belang voor innovatie in andere sectoren en is een onderscheidend effect vast te stellen? Hoe verhoudt de creatieve kracht van kunstenaars en ontwerpers zich tot die van anderen, bijvoorbeeld bij 'cocreatie'?

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Creativiteit, Cocreatie, Human capital, Innovatie.

Vraag 5

Wat is de impact van nieuwe communicatietechnologie op de kunst- en ontwerppraktijk?

Uitleg

Er is een wereldwijde, complexe informatie- en communicatietechnologie ontstaan. Het onderzoek inventariseert het effect op alle kunst- en ontwerpdisciplines. Deze veranderen de mogelijkheid tot nieuwe samenwerkingen, het creatieve proces, de relatie tot het publiek. Wat voor kansen en uitdagingen levert de inventarisatie op voor de kunsten?

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, ICT, Human Capital.

Vraag 6

Wat zie ik? Kunstenaars en ontwerpers kennen als geen ander het beeld als betekenisdrager. Hoe kan die kennis bijdragen aan onze globale visuele cultuur?

Uitleg

Kunst- en ontwerpdisciplines hebben het vermogen om beelden een nieuwe status als betekenisdragers te geven. Dat gaat terug naar illustraties in medische handboeken en reisbeschrijvingen. Er is een wereldwijde, complexe informatie- en communicatietechnologie ontstaan, waarvoor het gebruik van beelden steeds belangrijker lijkt te worden. Beelden vervangen woorden, er vindt een omgekeerde beeldenstorm plaats. Maar het is bijvoorbeeld nog steeds onmogelijk om met beelden op het internet te zoeken. Het ontsluiten van het beeld maakt het mogelijk om een nieuwe syntax te ontwikkelen.

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, ICT, Iconologie, beeldinterpretatie.

Vraag 7

Welke nieuwe vormen van cocreatie kunnen in de creatieve industrie, in samenwerking met de kunsten, ontwikkeld en georganiseerd worden om nieuwe perspectieven te genereren voor complexe culturele, maatschappelijke en economische vraagstukken in een onvoorspelbare omgeving?

Uitleg

De complexiteit van de wereld maakt deze vaak onvoorspelbaar. Dit confronteert ons met maatschappelijke, economische en culturele vraagstukken die niet lineair, vanuit een eenvoudig perspectief of monodisciplinair oplosbaar zijn. Dit vraagt creativiteit in het organiseren van oplossingen, te midden van continue disruptie in een door technologie gemedieerde en gedomineerde omgeving. Nieuwe vormen van cocreatie kunnen helpen in het oplossen van zulke complexe vraagstukken. De vraag sluit aan bij meerdere grote onderzoeksthema's.

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Cocreatie, Technologie, Maatschappelijke vraagstukken.

Vraag 8

Hoe kunnen we de binnen kunst en kunstonderwijs te ontwikkelen en bestaande kennis over *talentontwikkeling* en *presteren op het hoogste niveau (excelleren)*, toepasbaar maken om bij te dragen aan talentontwikkeling en excelleren binnen andere sectoren.

Uitleg

Bij uitstek kunstonderwijs laat studenten excelleren, 'pieken'. Hoe krijgen ze dit voor elkaar? Er is hier beperkt wetenschappelijke kennis over en verspreid en gebaseerd op kleine onderzoeken. Onderzoek richt zich tot nu toe niet op toepassing buiten de kunst. Meer en breder onderzoek is gewenst.

De vraag sluit naadloos aan bij de Human Capital-agenda.

Kernwoorden: Kunst, Vormgeving, Creatieve Industrie, Talentontwikkeling, Excellentie.

Vraag 9

Hoe kunnen we methode en proces van creativiteit die aan de basis liggen van de productie van kunstwerken zo zicht- en kenbaar maken dat de kennis hierover ook beschikbaar komt voor andere domeinen.

Uitleg

Er wordt veel aandacht besteed aan de producten van de creativiteit van de kunsten, veel minder aandacht gaat uit naar de achterliggende methoden en processen.

Vanuit de gedachte dat vooral de werkwijzen (methodes en processen) van creativiteit ook in andere domeinen bruikbaar en productief kunnen zijn, is het zaak die werkwijzen te onderzoeken met het oogmerk deze te ontsluiten voor andere onderzoeks- en innovatiedomeinen.

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Creativiteit, Creatieve processen.

Vraag 10

Hoe kunnen we de kritische potentie van creativiteit zo aanboren dat er daadwerkelijk impact gecreëerd wordt op de grote transitieprocessen van de samenleving?

Uitleg

Dat creativiteit een kritische potentie heeft, een manier is om fenomenen, maatschappelijke activiteiten en verschijnselen te bevragen, te beschouwen en met werk te duiden, lijkt evident te zijn. Maar hoe dit in productief verband gebracht kan worden met de grote transitieprocessen in de samenleving behoeft nog veel onderzoek en kritische praktijk.

Kernwoorden: Kunst, Ontwerpen, Creatieve Industrie, Creativiteit, Maatschappelijke vraagstukken.

Bijlage 5

Voorlopige inventarisatie van extern betrokkenen (peers) bij hogescholen in het kader van kwaliteitszorg op het gebied van onderzoek

In 2013-2014 heeft de werkgroep initiatief genomen om collegiale toetsing te faciliteren vanuit een *pool* van peers en externe stakeholders, ter evaluatie van de kwaliteit van onderzoek in het KUO, zowel bij interne als externe evaluatiemomenten. Deze voorlopige inventarisatie zal op korte termijn nog van een analyse worden voorzien.

Instelling	Naam extern betrokkene, titulatuur, land van herkomst	Jaar van betrokkenheid	Aard van betrokkenheid
AHK	Peter Sonderen	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Ann Olaerts	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Sander van Maas	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Marc Jacobs	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Wim van den Bergh	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Peter Peters	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Bert Beyens	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
AHK	Arjan Dieleman	2012	Lectoraatsbeoordeling volgens BKO
ArtEZ	Barend van Heusden	2013	lid panel onderzoeksvisitatie ArtEZ
ArtEZ	Jeroen Verbrugge	2013	lid panel onderzoeksvisitatie ArtEZ
ArtEZ	Ton Bevers	2013	lid panel onderzoeksvisitatie ArtEZ
ArtEZ	Bruni Hofman	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunst, Cultuur en Economie
ArtEZ	Esther Ruiten	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunst, Cultuur en Economie
ArtEZ	Pieter Jongelie	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunst, Cultuur en Economie
ArtEZ	Jenneken Aarssen	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunsteducatie
ArtEZ	Thera Jonker	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunsteducatie
ArtEZ	Antoine Gerrits	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Kunsteducatie
ArtEZ	Jeroen Lutters	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Modevormgeving
ArtEZ	Berry Kessels	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Modevormgeving
ArtEZ	Tim Vermeulen	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Modevormgeving
ArtEZ	Joop Hoogeveen	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Theorie in de Kunsten
ArtEZ	Ad van Rosmalen	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Theorie in de Kunsten
ArtEZ	Petran Kockelkorn	2013	feedbacksessies zelfevaluatierapport lectoraat Theorie in de Kunsten
Codarts	geen externen	nvt	nvt
Design Academy	Peter Peters Ph.D.	2013	lid panel onderzoeksvisitatie
Design Academy	Lucy Kimbell Ph.D.	2013	lid panel onderzoeksvisitatie
Design Academy	Thomas Leerberg Ph.D.	2013	lid panel onderzoeksvisitatie

Fontys	Floris Alkemade	2015	Letoraatsbeoordeling volgens BKO
Fontys	prf.dr.ir. Pieter van Wesemael	2015	Letoraatsbeoordeling volgens BKO
Fontys	Fred Greve	diverse data	Interne audits
HdK	Karel Schampers, drs.	2009	audit evaluatie panel met externen volgens BKO
HdK	Auke de Vries	2009	audit evaluatie panel met externen volgens BKO
HdK	Ritsaert ten Cate	2009	audit evaluatie panel met externen volgens BKO
HdK	Toon Verhoef	2013	accreditatie KABK
HdK	Jan-Willem Schrofer	2013	accreditatie KABK
HKU	dr. Frans Nauta	2013	lid panel onderzoeksvisitatie HKU
HKU	Prof. dr. Jan Cools	2013	lid panel onderzoeksvisitatie HKU
HKU	Prof. dr. Valerie Frissen	2013	lid panel onderzoeksvisitatie HKU
HKU	Prof. dr. Erik Stam	2013	lid panel onderzoeksvisitatie HKU
HKU	dr. Frans Nauta	2013	interne audit lectoraat Muziekontwerp interne audit lectoraat Play Design & Development
HKU	Prof. dr. Hans Alma	2013	externe deskundige bij interne audit lectoraat Theatrale Maakprocessen
HKU	Caspar Nieuwenhuis MA	2014	lid begeleidingscommissie lectoraat Performatieve Maakprocessen
Rietveld Academie	Prof. Dr. Wouter Davidts	2008	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie
Rietveld Academie	Hans vd Ban	2008	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie
Rietveld Academie	Henk Borgdorff	2008	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie
Rietveld Academie	Prof. Dr. Christoph Lindner	2015	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie
Rietveld Academie	Dirk de Wit	2015	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie
Rietveld Academie	Florian Cramer	2015	lid panel onderzoeksvisitatie Rietveld Academie

Programma's en verslagen

Verslag**Platform-bijeenkomst & Lectoren bijeenkomst Taskforce Onderzoek Sectorplan KUO**

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, **25 november 2014, 10.00 - 16.30 uur**

Locatie: **Zaal 2.09**, HKU, Lange Viestraat 2, 3511BK Utrecht, Telefoon: 030-233 2256

Aanwezig: Jaap Vinken (AHK), Peter Sonderen (Artez), Rens Holslag (Avans), Femke den Boer (Avans), Patrick Cramers (Codarts), Bart Gruson (Codarts), Janine Stubbe (Codarts), Tonny Holtrust (DAE), Danielle Arets (DAE), Marc Glaudemans (Fontys), Jeroen Boomgaard (Rietveld), Annelies van Eenennaam (Rietveld), Rineke Smilde (Hanzehogeschool), Anke Coumans (Hanzehogeschool), Henk Borgdorff (HdK), Janneke Wesseling (HdK), Henk Slager (HKU), Dany Jacobs (HKU), Jan IJzermans (HKU), Bart van Rosmalen (HKU), Floran Cramer (HR), Peter Troxler (HR), Jules van de Vijver (voorzitter Taskforce), Tamara Rumiantsew (secretaris Taskforce, en verslaglegging).

1)

- Welkom en opening, door Jules van de Vijver. De agenda wordt vastgesteld.

We moeten ons realiseren dat we ook dit jaar al bezig zijn met de voorbereiding op de eindrapportage in 2016. De voortgangsrapportage van 2015 zal een focus hebben op onderzoek.

Deze dag heeft twee delen: het eerste deel als Platformbijeenkomst, en het tweede als lectorenoverleg. Bart van Rosmalen is de dagvoorzitter.

2)

- BKO/VKO traject, presentatie door Désirée Majoor.

Het nieuwe BKO is nog niet gereed en vastgesteld, zoals eerder wel werd verwacht. In de bijlagen haar presentatie en de bijbehorende tabel met indicatoren.

3)

- BvR vraagt de aanwezigen om in kleine groepjes uit te wisselen wat men van deze dag verwacht ("wat kom je halen en brengen"). Dit ter voorbereiding op het onderdeel agendavorming later op de dag.

4)

- Terugkoppeling werkgroep Peer assessment panels: Theo Broersen (INHolland), Arthur Gieles (HdK), Jaap Vinken (AHK), Jan IJzermans (HKU):

Jaap Vinken koppelt terug: De werkgroep heeft een brief rondgestuurd om te inventariseren welke personen de afgelopen 3 jaar betrokken zijn geweest bij audits. Er zijn zes reacties binnen gekomen. De brief wordt nogmaals rondgestuurd om nog minstens zes reacties te krijgen.

5)

- Terugkoppeling werkgroep Peter Sonderen (ArtEZ), Janneke Wesseling (HdK), Marijke Hoogenboom (AHK), Henk Slager (HKU), Nirav Christophe (HKU):

Peter Sonderen koppelt terug: Bij het nadenken over de rol en aansturing van de kenniskring kwam deze werkgroep erop uit dat eerst geïnventariseerd zou moeten worden welke type onderzoek men doet, wat beoogd wordt met dat onderzoek en met wie het onderzoek wordt uitgevoerd. Daarbij ontstond het idee om een Dag van het Onderzoek te organiseren waarop Interesting/Inspiring Practices en verschillende onderzoeksactiviteiten gepresenteerd worden aan elkaar.

6)

- Terugkoppeling werkgroep Jeroen Boomgaard (Rietveld), Ruth Benschop (Zuyd Hogeschool), Anke Coumans (Hanzehogeschool), Pascal Gielen (Fontys), David Hamers (Design Academy):

Jeroen Boomgaard koppelt terug: Deze werkgroep was niet in staat live bij elkaar te komen. De werkgroep houdt zich bezig met de publieke ruimte/publiek domein. Een publicatie is in voorbereiding m.b.t. benaderingen publiek domein en relatie tot het onderwijs.

7)

- Vaststellen jaaragenda op hoofdlijnen

In de eerder gevormde groepen worden punten besproken om te komen tot een jaaragenda; vervolgens worden deze plenair besproken:

1. ten aanzien van de derde cyclus: ideologisch, qua infrastructuur en financieel - daarnaast kijken naar de internationale context en een mogelijk "derde weg" voor het KUO;
2. creatieve industrie: de relatie met de eigen achtergrond (beeldende kunst), financiële middelen/fondsen en innovatiebeleid; komen tot een koppeling van de kunsten en creatieve industrie;
3. hoe wordt onderzoek georganiseerd, welke vormen van onderzoek zijn er, wat is het publieksbereik?
4. waarom onderzoek in de kunsten?

- 8)
- Voor de verdere uitwerking van de jaaragenda wordt een aantal mensen gevraagd om tafelhouder van een onderwerp te worden. De drie eerstgenoemde onderwerpen worden door drie personen waargenomen, te weten: Henk Borgdorff: derde cyclus; Florian Cramer: creatieve industrie; Peter Sonderen: de organisatie van onderzoek. Het vierde onderdeel wordt plenair besproken.
- 9)
- Ten behoeve van het vierde onderdeel, voorziet Florian Cramer de eerder geformuleerde "missie en retorica onderzoek in de kunsten" van een toelichting. Er volgt een plenaire discussie over aanpassing van de missietekst. Punten van aandacht zijn:
 1. artistiek onderzoek = in en door de kunsten
 2. er is een breed palet; wat is de bandbreedte, daarin spelen mee methodologiën en tradities
 3. lectoraten zijn geen doel maar middel; wat is de missie van lectoraten? > onderzoek in kunstvakonderwijs
 4. hoe verhoudt artistiek onderzoek zich tot wetenschappelijk onderzoek
 5. multidisciplinariteit
 6. relatie met de buitenwereld
 7. formulering zoeken waarin kunstpraktijk/kunst- en ontwerppraktijk/performatieve kunst tot uiting komt
 8. formulering zoeken voor professionaliteit
 9. duidelijk antwoord op waarom onderzoek in de kunsten

De tekst zal verder worden aangepast en voorbereid voor de volgende Platformbijeenkomst door een werkgroep bestaande uit: Florian Cramer, Janneke Wesseling, Henk Borgdorff, Patrick Cramers en Jan IJzermans.

De drie tafelhouders worden afwisselend bezocht door drie groepen van aanwezigen om gedurende 25 minuten inhoudelijk over de onderwerpen te discussiëren. De vraag daarbij was: wat heb je nodig om op de Platformbijeenkomst van 9 april 2015 resultaten te kunnen presenteren.

- 10)
- Onderwerp 1: derde cyclus:
 1. er moet een uitspraak komen over het belang van de derde cyclus ook t.o.v. het buitenland
 2. er moet een (financiële) infrastructuur komen, en bijvoorbeeld promotierecht bij lectoren
 3. wat zijn de mogelijkheden: samenwerking met een universiteit om tot een voorziening te komen; mono-sectoraal = zelfvoorzienend; in ieder geval zou een deel van het geld van promoties moeten terugstromen naar het KUO
 4. een landelijke onderzoeksschool, gedragen door het hele KUO
 5. in het nadenken over dit traject moet onderscheid gemaakt worden tussen doorstromende studenten (vanuit een master) en terugkerende professionals (ook eigen docenten)
 6. koppeling met kenniskringen als mogelijke kweekvijver voor promovendi

Om dit onderwerp verder uit te werken wordt een werkgroep gevormd door: Henk Borgdorff, Janneke Wesseling, Jeroen Boomgaard; mogelijk kan deze werkgroep nog worden aangevuld met andere deelnemers.

- 11)
- Onderwerp 2: creatieve industrie
 1. als kunstonderwijs, met lectoren daarbinnen, te weinig te zeggen over subsidieregelingen, zoals Topteam C.I. en Stimuleringsfonds C.I.; meer lobbyen zou dit kunnen veranderen
 2. het begrip creatieve industrie dient opnieuw geclaimd te worden
 3. op 9 april wordt een pamflet gepresenteerd
 4. het Stimuleringsfonds zou meer als bondgenoot moeten gaan functioneren
 5. NWO is in beweging en verandering; hoe kan er relatie met KUO ontstaan

Om dit onderwerp verder uit te werken wordt een werkgroep gevormd door: Florian Cramer, Paul Rutten, Janneke Wesseling, Pascal Gielen.

- 12)
- Onderwerp 3: hoe wordt onderzoek georganiseerd/Dag van het Onderzoek:
 1. rol en taak van een kenniskring, hoe werkt een kenniskring: aan dit thema wordt een middag gewijd (26 januari)
 2. een mail ter inventarisatie bij de verschillende lectoraten zal uitgaan
 3. Dag van het Onderzoek zou in mei kunnen plaatsvinden

Om dit onderwerp verder uit te werken wordt een werkgroep gevormd door: Peter Sonderen, Janneke Wesseling, Nirav Christophe, Marijke Hoogenboom, Henk Slager.

- 13)
- De geplande Lectorendag van maandag 26 januari 2015 wordt omgezet in een middag:

Van 12.30-13.30 uur: een werklunch waarin de vier werkgroepen kort terugrapporteren, gevolgd door het middagprogramma (tot 16.30 uur) rond het thema Kenniskring.

De vier werkgroepen zullen op 9 april opnieuw rapporteren t.b.v. de rapportage 2014-2015.

De bijeenkomst wordt beëindigd om 16.15 uur.

Verslag

Platform-bijeenkomst & Lectoren bijeenkomst Taskforce Onderzoek Sectorplan KUO

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, 9 april 2015, 11.00 - 14.00 uur

Locatie: **Zaal 2.09**, HKU, Lange Viestraat 2, 3511BK Utrecht, Telefoon: 030-233 2256

Aanwezig: **AHK:** Bridget Kievits, Jaap Vinken, Marijke Hoogenboom, Michiel Schuijjer; **Artez:** Peter Sonderen; **Avans:** Femke den Boer, Rens Holslag, Sebastian Olma; **Codarts:** Patrick Cramers, Bart Gruson, Desiree Staverman; **Rietveld:** Jet Langman, Jeroen Boomgaard; **HdK:** Henk Borgdorff; **HKU:** Jules van de Vijver, Nirav Christophe, Bart van Rosmalen, Jan IJzermans, Tamara Rumiantsew (verslag); **HR:** Florian Cramer; **Inholland:** Regine von Stieglitz, Theo Broersen, Rudy Snippe; **Zuyd:** Ruth Benschop

1.

Welkom en opening door Jules van de Vijver.

Deze Platformbijeenkomst is gesplitst: alleen de ochtend zal besteed worden aan de Taskforce KUO Onderzoek; de middagbijeenkomst staat in het teken van de totstandkoming van de Nationale Wetenschapsagenda, waar ook deelnemers vanuit het Platform Creatieve Industrie zich zullen bijvoegen.

Vooruitlopend op de eindrapportage van volgend jaar - het laatste jaar van het Sectorplan KUO - zullen wij moeten komen tot antwoorden op de ons gestelde vragen. In het huidige jaar zullen wij zoals ieder jaar middels onze rapportage een bijdrage leveren aan het Sectorplan. Dat gebeurt onder meer vandaag door de terugkoppeling van de werkgroepen. De deelnemers wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan de rapportage van dit jaar door één zin op te schrijven die in de rapportage zou moeten komen te staan. Daarnaast wordt de deelnemers gevraagd om met onderwerpen voor de agenda van volgend jaar te komen, en eventuele suggesties voor een werkvorm wanneer men denkt dat werkgroepen niet de (enige) weg vormen naar het gewenste resultaat. In het laatste deel van dit ochtendprogramma krijgt iedereen de gelegenheid deze drie punten op te schrijven.

Vervolgens stellen twee nieuwe aanwezige lectoren zich voor: Sebastian Olma lector Autonoom Maken vanaf 1 mei, as. bij Avans, en Rudy Snippe, lector Strategic Development in Creative Business bij Inholland, vanaf 1 september jl.

2.

Terugkoppeling werkgroep Peer assessment panels: Theo Broersen (INHolland), Arthur Gieles (HdK), Jaap Vinken (AHK), Jan IJzermans (HKU)

Jan IJzermans koppelt terug: door de werkgroep is een enquête toegestuurd aan alle hogescholen; hierop is weinig respons gekomen. Het verzoek om deze in te vullen werd twee keer herhaald, deze inspanningen leidden tot twaalf reacties (een derde van het totaal aantal lectoraten) en daarmee een overzicht van met welke *peers* en externen deze lectoraten hebben gewerkt bij alle mogelijke vormen van evaluatie van onderzoek of onderzoekers.

De enquête en de bijbehorende vraagstelling worden nog een keer rondgestuurd. De inventarisatie zal aan de rapportage worden toegevoegd, het is van belang dat deze zo volledig mogelijk is. Daarbij is het een manier om naar buiten toe laten zien hoe je met elkaar samenwerkt; ook is het een kans om bij te dragen aan hoe panels van peers en andere externen worden samengesteld.

Actie: de werkgroep stuurt nog eens de uitleg en de enquête toe. Iedereen die nog niet heeft gereageerd zal hierop reageren.

3.

Terugkoppeling werkgroep Missie KUO Onderzoek + discussie: Florian Cramer, Janneke Wesseling, Henk Borgdorff, Patrick Cramers, Jan IJzermans.

Florian Cramer koppelt terug: door ziekte kon de werkgroep niet actief functioneren.

De komende periode zal geformuleerd worden waarom wij als kunstsector onderzoek doen, en wat onderzoek in de kunsten is. In de tekst zal de variëteit binnen het onderzoek in de kunsten geborgd zijn.

Actie: ieder stuurt zijn/haar commentaar op de tekst naar Florian. Florian maakt een nieuwe concept-tekst.

4.

Terugkoppeling werkgroep Derde cyclus + discussie: Henk Borgdorff, Janneke Wesseling, Jeroen Boomgaard, Nirav Christophe.

Nirav Christophe koppelt terug: het is van belang dat wij met een stellingname komen met betrekking tot de derde cyclus, met name ook ten opzichte van het buitenland. De werkgroep heeft zich met verschillende vragen bezig gehouden, zoals: Hoe kunnen we excellent onderzoek en excellente onderzoekers aan ons binden? Wat is ons idee m.b.t. het aanbieden van PhD onderwijs? Kunnen we bestaande initiatieven bundelen, kunnen we die inventariseren, kunnen we daarin samenwerken?

Deze werkgroep zal binnen het Platform een coördinerende rol spelen, in eerste instantie t.b.v. een inventarisatie van relevante activiteiten, en vervolgens om te kijken hoe hierin door hogescholen kan worden samengewerkt. Relaties met universiteiten zullen meer bestuurlijke aandacht gaan krijgen. Tevens zal bestuurlijk nader bestudeerd worden in hoeverre wij als sector bekostigde PhD plaatsen kunnen verwerven, in relatie tot de ontwikkelingen in het BaMa-bestel binnen de kunsten.

5.

Terugkoppeling werkgroep Dag van het Onderzoek + discussie: Peter Sonderen, Janneke Wesseling, Nirav Christophe, Marijke Hoogenboom.

Deze werkgroep heeft een vragenlijst m.b.t. "de kenniskring" doen rondgaan naar de diverse lectoren. Daar zijn twaalf reacties op gekomen. Door dit lage aantal ontstaat een beperkt beeld van wat de belangrijkste doelen van een kenniskring zijn, uit hoeveel leden deze bestaat, alsook hoeveel fte een kenniskring-lid gemiddeld krijgt. Wat niet goed naar voren komt is op welke wijze onderzoek georganiseerd wordt. Door de toename van externe financiering (oa. SIA-Raak etc.) ontstaan er verschillende soorten onderzoeksgroepen. Hier wordt in de antwoorden soms naar verwezen en de indruk bestaat dat deze externe financiering steeds belangrijker wordt en consequenties heeft voor het functioneren van de kenniskring.

Ten aanzien van de te organiseren Dag van het Onderzoek: de eerste dag zal in oktober plaatsvinden, bij HKU. Hier worden praktijken van onderzoek in de kunsten met elkaar gedeeld; het zal niet alleen gaan over de onderwerpen maar ook hoe die onderwerpen ingebed zijn in de onderzoekspraktijk. Het gaat om inspiratie aan elkaar te bieden: wat zijn we aan het doen, en vervolgens hoe hebben we dat gedaan? We zijn te weinig onderling op de hoogte wat we doen en hoe we dingen doen.

Deze interne dag zullen we laten samenvallen met de Platform-bijeenkomst van 20 november as. gericht op bovenstaande vragen.

Tijdens een tweede dag, samenvallend met de tweede Platform-bijeenkomst op 15 april 2016 zullen we ons naar buiten toe presenteren. Deze bijeenkomst vormt dan tevens de afsluiting van de Sectorplan periode. We zullen met stakeholders in gesprek gaan over onderzoek in de kunsten. Ten grondslag aan een presentatie naar buiten toe, ligt de vraag hoe kunnen wij ons als sector sterk profileren? De buitenwereld is meer geïnteresseerd in wat wij doen, dan wij ons bewust maken. Een mogelijk thema voor de afsluitende bijeenkomst in april 2016 is "Transformatie" (in kunst en samenleving).

6.

Het laatste onderdeel betrof met elkaar de onder 1. genoemde punten bespreken. Echter de eerdere discussies hadden veel losgemaakt waardoor het grootste deel van de aanwezigen niet meer toe kwam aan het opschrijven van de drie punten: een zin t.b.v. de rapportage, een mogelijk alternatief voor werkgroepen, en agendapunten voor het volgende en laatste Taskforce-jaar (zie onder actiepunten).

De bijeenkomst wordt besloten met een lunch.

Actiepunten allen:

1. iedere hogeschool stuurt updates t.b.v. de website naar Tamara Rumiantsew;
2. eenieder die dat nog niet heeft gedaan, zal reageren op de nieuwe oproep van de werkgroep Peer assessment panels;
3. ieder stuurt zijn/haar commentaar t.a.v. de missietekst naar Florian Cramer [j.j.f.cramer@hr.nl]
4. t.b.v. de rapportage 2014-2015 stuurt iedereen één zin die daarin zou moeten staan naar Tamara Rumiantsew;
5. als werkgroepen niet de weg vormen om tot resultaten te komen, wat zou dan een mogelijke weg zijn? Reacties versturen naar Tamara Rumiantsew
6. aan Tamara Rumiantsew onderwerpen opgeven voor agenda voor volgend jaar